

SOSYOLOJİ KOMİTESİ

Çalışma Rehberi

1. Algoritma Sosyolojisi
2. Dijital Rehabet
3. Akışkan Arkadaşlıklar
4. Performans Toplumu
ve Tükenmişlik

BELX TFL

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	2
Komiteden Mesajlar.....	3
Komite Tanıtımı.....	7
Çalışma Rehberi.....	9
1. Algoritma Sosyolojisi.....	9
2. Dijital Rehavet.....	12
3. Akışkan Arkadaşlıklar.....	15
4. Performans Toplumu ve Tükenmişlik.....	17
Kaynakça.....	19

KOMİTEDEN MESAJLAR

Moderatör Bedirhan Demircioğlu'ndan Mesaj

Herkese merhabalar,

Uzun süredir bu etkinlik için koşturuyoruz, toplantılar yapıyoruz, "Őöyle mi olsun, böyle mi olsun?" diye günlerce düşünüyörüz. Ama dürüst olmak gerekirse, tüm bu hazırlık sürecinin en heyecanlı kısmı neydi biliyor musunuz? Şu an bu satırları okuyan sizlerin, yani bu güzel komitenin bir araya geleceğini bilmektir. Sonunda buradayız ve yan yana olduğumuz için gerçekten çok mutluyuz.

Őimdi baştan net bir şekilde anlaşalım; burası öyle herkesin birbirine çok ciddi unvanlarla seslendiği, takım elbiselerle ağır abi gibi takılan o kasıntı etkinliklerden biri kesinlikle değil. (Zaten dürüst olmak gerekirse o ciddiyete ne bizim sınavlardan kalan enerjimiz yeterdi ne de sabrımız :) Biz burayı, yan yana oturacağımız, "Ya aslında ben de tam olarak böyle düşünüyörüm" diyeceğimiz, bolca güleceğimiz ve en önemlisi de kafa dengi insanlarla saygı çerçevesinde tartışacağımız bir alan olarak hayal ettik. Elbette aralarda çok güzel şeyler de tartışacağız, maksat vizyoner duruşumuz bozulmasın; ama asıl olayımız kesinlikle birlikte keyifli vakit geçirmek.

Biliyoruz, hepimiz okulun, ödevlerin ya da hayatın kendi koşturmacasının arasında bazen çok daralıyoruz. "Toplumda olup bitenleri bir tek ben mi kafaya takıyorum?" dediğimiz anlar illaki oluyor. İşte bu birkaç gün boyunca yalnız olmadığımızı, bizim gibi toplumu kafasına takmış bir sürü insanın olduğunu göreceğiz. Sunum aralarında yapılacak o ayaküstü geyikler, ikram masasının başında yaşanacak "Son kurabiyeyi kim alacak?" savaşları... Bunlar bizim için en az etkinlik programı kadar değerli. Buradan çıkıp giderken cebinizde sadece yeni fikirler değil, sonradan güçlü bağlantılar kuracağınız harika dostluklar kalsın istiyoruz.

Lafı daha fazla uzatıp o sıkıcı açılış konuşması tuzağına düşmeyelim, sonuçta burayı asıl güzelleştirecek olan sizlersiniz. Buraya gelirken yanınızda getirdiğiniz o merak, bitmek bilmeyen enerjiniz ve güler yüzünüz için şimdiden hepimize kocaman bir teşekkür ederiz.

Moderatör Asel Hira Subaşı'ndan Mesaj

Her şeyden önce, Bursa Erkek Lisesi ve TOFAŞ Fen Lisesi iş birliğiyle gerçekleştirilen Sosyoloji Çalıştayı'nın Sosyoloji Komitesi'nde yer almayı tercih eden siz değerli delegelere teşekkür ederim. Toplumsal yapıyı, insan davranışlarını ve günümüz dünyasının sosyal meselelerini akademik bir çerçevede ele almak üzere bir araya gelmiş olmamız benim için büyük bir mutluluk ve gurur.

Ben, Sosyoloji Komitesi Moderatörü Asel Hira Subaşı. Eğitim hayatım boyunca çeşitli çalıştaylarda, münazaralarda ve akademik organizasyonlarda yer alma fırsatı buldum. Farklı bakış açılarını dinlemenin, toplumsal olayları çok yönlü değerlendirmenin ve ortak akıl doğrultusunda çözüm üretmenin bireysel gelişim kadar toplumsal gelişim için de vazgeçilmez olduğuna inanıyorum. Bu çalıştayda sizlerle bir araya gelmiş olmak, sosyal meselelere duyduğunuz ilgi ve farkındalığın en güzel göstergelerinden biridir.

Sosyoloji, yalnızca toplumları inceleyen bir bilim dalı değil; bireylerin, kurumların ve kültürlerin birbirleriyle olan ilişkilerini anlamamıza yardımcı olan güçlü bir analiz aracıdır. Komitemiz boyunca amacımız; günümüzün önemli sosyal sorunlarını, toplumsal değişimleri ve farklı sosyolojik yaklaşımları ele alarak eleştirel düşünme becerilerimizi geliştirmek, fikir alışverişinde bulunmak ve çözüm önerileri üretmektir. Sizlerin aktif katılımı ve değerli görüşleri sayesinde bu sürecin hem öğretici hem de ilham verici geçeceğine yürekten inanıyorum.

Bu çalıştay süresince temel hedefimiz; karşılıklı saygının hâkim olduğu, özgür düşüncenin teşvik edildiği ve her katılımcının fikirlerini rahatlıkla ifade edebildiği bir tartışma ortamı oluşturmaktır. Her birinizin katkısının komitemizin başarısında önemli bir yer tutacağına inanıyor, ortaya koyacağınız fikirleri büyük bir merakla bekliyorum.

Bu vesileyle, çalıştayın gerçekleştirilmesinde büyük emekleri bulunan Genel Koordinatörümüz Beril Uludağ'a ve Genel Direktörümüz Beray Uludağ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Organizasyonun her aşamasında gösterdikleri özveri ve liderlik, bu çalıştayın hayata geçirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

İki günün sonunda; toplumsal olaylara daha geniş bir perspektiften bakabilen, sorgulayan, analiz eden ve çözüm üretebilen bireyler olarak bu komiteden ayrılacağımıza inanıyor, hepinize verimli, öğretici ve unutulmaz bir çalıştay diliyorum.

Saygılarımla,

Asel Hira Subaşı Sosyoloji Komitesi Moderatörü

Yazman Zuhall Melis Yüksel'den Mesaj

Herkese merhaba ben Melis, bu alıştay boyunca Sosyoloji Komitesi'nde görev alacağım. alıştay süresince yapacağımız tartışmaları, ortaya çıkan fikirleri ve toplumsal yapıya yönelik çözüm önerilerinizin değerlendirilmesi için titizlikle çalışıp komite boyunca konuşulan her Őeyi kayıt altına alacağım.

Bilim olarak sosyoloji hayatımızın her alanında dolayısıyla gerek insan olarak gerek çevremizde yaşadığımız her olayın bizi etkilediği yadsınamaz bir gerçek. En basitinden arkadaş ediniyoruz ve bazen çok kolay arkadaş olup güvendiğimiz o kişiye tanıyamamışım diyoruz...Peki bu durumun bizimle mi alakası var yoksa günden güne zayıflayan iletişim ve beraberinde gelen akışkan arkadaşlıklar mı? Bunun gibi birçok konuda her birinizin yaratıcı ve hayata geçirebilecek fikirler üreteceğine inanıyorum.

Fikirler üretirken hem kendinize bişeyler katmanızı hem de bu upuzunun bir dönemin ardından doyasıya eğlenebileceğiniz ve keyif alacağınız çalıştaydan 2 gün dilerim... Görüşmek zere :)

KOMİTE TANITIMI

Değerli Katılımcılarımız,

Sosyoloji Komitesi olarak, hazırlık sürecini tamamladığımız bu anlamlı buluşmada sizleri görmekten büyük bir mutluluk duyuyoruz. Sosyoloji, bizler için yalnızca akademik teorilerden ve literatür analizlerinden ibaret durağan bir disiplin değildir; aksine, içinde yaşadığımız, her gün deneyimlediğimiz fakat hızından ötürü durup derinlemesine düşünemediğimiz toplumsal gerçeklikleri anlamlandırma çabasıdır.

Bu çalıştayda amacımız; büyük kavramları ezberlemekten ziyade, günümüz gençliğinin, dijitalleşen dünyanın ve modern yaşam ritminin üzerimizdeki etkilerini rasyonel bir akılla masaya yatırmaktır. Etkinlik sürecinde tartışacağımız her bir başlık için detaylı çalışma bölümleri dosyanın gelecek sayfalarında mevcuttur. Ancak önden bir zemin oluşturmak ve zihnimizdeki soru işaretlerini gidermek adına, birlikte tartışacağımız 4 ana temayı ve odak noktalarımızı şu şekilde özetleyebiliriz:

Algoritma Sosyolojisi: Müzik zevklerimizden izleyeceğimiz filmlere, hatta sosyal çevre edinimlerimize kadar pek çok kararımız artık yapay zekalar ve algoritmalar tarafından belirlenmektedir. Keşfet sekmelerinin toplumsal beğenileri nasıl tek tipleştirdiğini incelerken, bireysel kararlarımızı ne kadar özgürce alabildiğimiz sorusuna yanıt arayacağız.

Dijital Rehavet: Yeni neslin kullandığı dijital dil, yalnızca bir pratiklik arayışı değil, aynı zamanda özgün bir alt kültür kimliğidir. Duyguların emojilerle standartlaştırılması, çıkartmalarla kurulan ironi kültürü üzerinden şekillenen bu yeni anlatım biçiminin, kuşaklar arası iletişimi ve toplumsal algıyı nasıl dönüştürdüğünü masaya yatıracacağız.

Akışkan Arkadaşlıklar: Dijitalleşme, insan ilişkilerinin doğasını ve bağların kalıcılığını kökten değiştirmiştir. Zygmunt Bauman'ın akışkan modernite kavramını günümüz gençlik ilişkilerine uyarlayarak, dijital platformlarda neden bu kadar hızlı bağlar kurup, aynı hızla birbirimizi iletişim dışı bıraktığımızı sorgulayacağız. Çeşitli iletişim kanallarının gerçek birer toplumsal mahalle işlevi görüp görmediğini inceleyeceğiz.

Performans Toplumu ve Tükenmişlik: Günümüz dünyasında bireylerin, özellikle de gençlerin, kendilerini sürekli bir başarı ve kendini geliştirme baskısı altında hissetmeleri sosyolojik bir sorun alanı haline gelmiştir. Bu tema kapsamında, her anı kişisel gelişime katkı sunacak bir kazanıma dönüştürme kaygısını ele alacağız. Boş durmadan kendini geliştirme performansı göstermenin modern dünyanın bir dayatması mı, yoksa tamamen bireysel bir bilinç veya özveri mi olduğunu tartışacağız.

ÇALIŞMA REHBERİ

1. Algoritma Sosyolojisi

Sosyoloji uzun yıllar boyunca insan ilişkilerini, sınıfları ve kültürel çatışmaları inceledi. Ancak bugün, hayatımızın merkezinde görünmez bir aktör daha var: Algoritmalar. Algoritmaları sadece bilgisayar mühendislerinin yazdığı soğuk kod dizilimleri olarak görmek büyük bir hata olur. Çünkü artık ne izleyeceğimizden ne dinleyeceğimize, kiminle arkadaş olacağımızdan dünyaya nasıl bakacağımıza kadar pek çok kararı arka planda çalışan bu sistemler belirliyor. Kısacası algoritmalar, günümüz toplumunu şekillendiren yeni nesil sosyal kurumlara dönüştü.

Seçim İllüzyonu

İnternete bağlandığımızda önümüzde sonsuz bir özgürlük alanı olduğunu, tamamen kendi özgür irademiz ve beğenilerimizle hareket ettiğimizi varsayarız. Oysa Spotify'ın bizim için hazırladığı "Haftalık Keşif" listeleri, Netflix'in "Sizin İçin Seçtiklerimiz" önerileri ya da TikTok'un akış algoritmaları, bu özgürlüğün sınırlarını biz fark etmeden çizer. Sistem, bizim geçmiş verilerimizi, tıklama hızımızı ve ekranda kalma saniyelerimizi analiz ederek karşımıza hep seveceğimiz ya da alışık olduğumuz şeyleri çıkarır. Buna sosyolojide "**Seçim Mimarisi**" denir; yani size bir alan sunulur ama o alandaki tüm seçenekler önceden birileri tarafından dizilmiştir. Bu durum ilk bakışta konforlu bir kullanıcı deneyimi gibi görünse de uzun vadede ciddi bir kültürel tek tipleşmeye yol açıyor. Algoritmalar, risk almamak adına aykırı olanı, niş alt kültürleri ya da ezber bozan fikirleri öne çıkarmadığı için, kitleler yavaş yavaş aynı estetik algıya, aynı müzik zevkine ve birbirine benzeyen yaşam tarzlarına sahip olmaya başlıyor.

Algoritmik Gözetim

Modern dünyada bir platformun en çok değer verdiği ve peşinden koştuğu şey paradan ziyade bireyin "dikkat süresi"dir. Bizim ekranda geçirdiğimiz her saniye, algoritmalar için yeni bir veri kaynağı ve dolayısıyla reklam geliri demektir.

Bu amaca hizmet etmek için algoritmalar, insan psikolojisinin zaaflarını, korkularını ve dopamin ihtiyacını manipüle edecek şekilde tasarlanır. Sürekli aşağı kaydırılan ana sayfalar, bir sonraki videoya otomatik geçişler, bizi sürekli dijital alanda tutmayı hedefler. İşte bu noktada sosyolojik bir bağımlılık ve gözetim kültürü doğar. Birey, kendi zamanı ve dikkati üzerindeki kontrolünü kaybederken, algoritma onun bir sonraki adımını tahmin eden ve yönlendiren bir rehber haline gelir. Kararlarımız artık tamamen bize mi aittir, yoksa bizi ekranda tutmak isteyen bir yapay zekanın optimize edilmiş hamleleri midir?

Filtre Balonları ve Yankı Odaları

Algoritmaların toplumsal yaşamdaki en tehlikeli etkilerinden biri de bizi **Filtre Balonları** ya da **Yankı Odaları** dediğimiz dijital fanusların içine hapsedmesidir. Sosyal medya platformları, bizi platformda tutabilmek için sadece bizim dünya görüşümüze, siyasi eğilimlerimize ve inançlarımıza paralel paylaşımları önümüze getirir. Böylece dijital dünyada sadece kendi fikirlerimizin yankısını duymaya başlarız. Bu durum, farklı toplumsal kesimlerin gerçekliğinden tamamen kopmamıza ve kutuplaşmanın derinleşmesine neden olur. Üstelik bu durum sadece fikir dünyamızı değil, insan ilişkilerimizi de mekanikleştirir. Instagram'ın "Tanıyor Olabileceğiniz Kişiler" butonları veya arkadaşlık uygulamalarının algoritmaları üzerinden organize edilen ilişkiler, ne kadar organik ve doğal kalabilir? İnsan ilişkilerinin bu şekilde dijital bir mühendisliğe uğraması, toplumsal bağların ve dayanışmanın doğasını kökten değiştirmektedir.

Çalışma Süresince Düşünebileceğiniz Bazı Sorular/Sorunlar

- En son ne zaman bir algoritmanın (Keşfet, Reklamlar, Önerilenler) yönlendirmesi olmadan, tamamen tesadüfen veya kendi çabanızla yeni bir yazar, müzik türü, fikir akımı vb. keşfettiniz? O süreç nasıl işledi?
- Algoritmaların bizi bizden daha iyi tanınması ve önümüze tam da seveceğimiz şeyleri getirmesi modern hayatın karmaşasında bir konfor mudur, yoksa özgür irademize vurulmuş görünmez bir darbe mi?
- Algoritmalar, gelecekte yerel kültürleri ve özgün gençlik alt kültürlerini tamamen yok edip tek tip bir küresel dijital gençlik kimliği yaratabilir mi?

2. Dijital Rehavet

Sosyolojinin en temel kurallarından biri şudur: Dil, toplumun aynasıdır. Toplumda ne değişiyorsa, dil de onunla birlikte kabuk değiştirir. Bugün ise insanlık tarihinin en hızlı ve radikal dil dönüşümlerinden birine şahitlik ediyoruz. Ancak bu dönüşüm, kelimelerin zenginleşmesiyle değil, tam aksine dilin hız ve pratiklik uğruna seyreltilmesiyle gerçekleşiyor. Artık uzun cümleler kurmaya, duyguları kelimelerle nakış gibi işlemeye üşeniyoruz. Bunun yerine emojiler, kısaltmalar, çıkartmalar ve akım görsellerinden oluşan yeni, görsel bir alfabe kullanıyoruz. Sosyolojik bir mercekle baktığımızda bu durum sadece bir iletişim kolaylığı değil; düşünme, hissetme ve bağ kurma biçimlerimizi etkileyen bir **Dijital Rehavet** dönemine işaret ediyor.

Duyguların Standartlaşması

Eskiden insanlar üzüntülerini, heyecanlarını ya da özlemlerini anlatmak için kelimeleri seçer, cümlelerin tonlamasına özen gösterirdi. Bugün ise çok öfkelendiğimiz bir durumu kırmızı bir surat emojisiyle, çok güldüğümüz bir olayı ise yan yatmış bir gözyaşı emojisi veya bir random harf dizisiyle geçiriyoruz. Bu durum, sosyolojide **duyguların standartlaşması** ve tek tipleşmesi olarak adlandırılır. Telefon ekranındaki yüzlerce emoji arasından birini seçmek, o duyguyu kelimelerle ifade etme zahmetini ortadan kaldırıyor. Kelime dağarcığımız ve kendimizi ifade etme yeteneğimiz bu dijital konforun içinde yavaş yavaş tembelleşiyor. Duygularımızı derinlemesine analiz etmek yerine, hazır şablonlara indiriyoruz. Peki, her durumu tek bir sembolle özetlemek, o duygunun bendeki gerçek karşılığını da basitleştiriyor mu?

İroni Kültürü ve Yeni Alt Kültür Kimliği

Dijital rehabetin yarattığı bu yeni dil, sadece bir tembellek göstergesi değil; aynı zamanda yeni neslin kendi arasında kurduğu çok güçlü bir **alt kültür kimliğidir**. Gençler, yetişkinlerin veya dışarıdan bir gözün asla anlamlandıramayacağı absürt bir ironi ve akım kültürü geliştirdi. Bir görsel, bir film karesi veya toplumsal bir olay, internet kültüründe hızla evrilerek saniyeler içinde yeni bir iletişim koduna dönüşebiliyor. Bu dili konuşabilmek ve o espriyi yakalayabilmek, o dijital kültürün bir üyesi olduğunuz anlamına geliyor. Kelimelerin yerini alan bu görsel kodlar, gençler arasında müthiş hızlı bir bağ kurarken, topluluğun dışında kalanlarla aradaki mesafeyi hiç olmadığı kadar açıyor. Dil, birleştirici gücünü korurken bir yandan da çok keskin bir ayrıştırma aracına dönüşüyor.

Kuşaklar Arası Uçurum

Bu hızlı dilsel dönüşüm, kuşaklar arasındaki makası tarihte hiç olmadığı kadar açmış durumda. Anne-babalarımızla ya da öğretmenlerimizle konuşurken sadece kelimelerimiz değil, yapısal olarak düşünme biçimlerimiz de çatışıyor. Metin odaklı, uzun ve derinlemesine düşünen eski kuşak karşısında; görsel odaklı, hızlı tüketen ve sabırsız bir dijital kuşak var. Görsel alfabenin bu ezici üstünlüğü, yazılı kültürün getirdiği soyut düşünme yeteneğini de tehdit ediyor. Sadece görsellerle ve sembollerle düşünen bir toplum, karmaşık toplumsal sorunları analiz etmekte ve derin felsefi/sosyolojik tartışmalar yürütmekte zorlanmaya başlıyor. Dijital rehabet, bizi daha az kelimeyle konuşmaya zorlarken, dünyayı da daha yüzeysel algılamamıza neden oluyor olabilir mi?

Çalışma Süresince Düşünebileceğiniz Bazı Sorular/Sorunlar

- Bir arkadaşınıza sayfalarca mesaj yazmak yerine sadece bir emoji veya akım içeriği göndermek, aranızdaki samimiyeti ve o duygunun ağırlığını nasıl etkiliyor? Dijital pratiklik, duygusal olarak bizi birbirimizden uzaklaştırıyor mu?
- İnternet ortamında kurduğumuz bu ironik ve kısaltılmış dil, gerçek hayattaki (okulda, mülakatlarda) ifade yeteneğimizi ve Türkçeyi kullanma biçimimizi ne derece köreltiyor?
- Sizce emojiler ve kısaltmalar, dünyayı ortak bir görsel dilde buluşturan küresel bir zenginlik midir, yoksa insan düşüncesini tembelleştiren bir gerileme dönemi mi?

3. Akışkan Arkadaşlıklar

Sosyolojinin en popüler düşünürlerinden biri olan Zygmunt Bauman, içinde yaşadığımız çağı tanımlamak için "Akışkan Modernite" kavramını kullanır. Ona göre katı olan, güven veren ve ömür boyu süren tüm toplumsal yapılar artık erimiş ve yerini akışkan, şekilsiz ve uçucu bir düzene bırakmıştır. Bu akışkanlıktan en büyük payı alan şey ise şüphesiz insan ilişkileri ve arkadaşlıklar oldu. Eskiden arkadaşlıklar; aynı mahallede büyüme, aynı okul sırasında yıllarca oturmak gibi mekansal ve zamansal katılımlara dayanırdı. Kolay kolay bitmez, bitirmek için ciddi sorumluluklar ve yüzleşmeler gerektirirdi. Bugün ise dijitalleşmeyle birlikte arkadaşlıkların doğası tamamen değişti. Bağlar artık o kadar gevşek ve esnek ki, bir insanla saniyeler içinde çok yakın olabiliyor, aynı hızla onu hayatımızdan tamamen çıkarabiliyoruz.

Kolay Bağlantılar ve Ghosting Kültürü

Sosyal ağlar bize muazzam bir imkan sunuyor: Dünyanın öbür ucundaki ya da kampüsteki yüzlerce insanla tek bir tıkla bağlantı kurabiliyoruz. Ancak sosyolojik açıdan baktığımızda, bağlantı kurmak ile dostluk kurmak aynı şey değildir. Bağlantı kurmak son derece zahmetsizdir, bir hesabı takip etmek veya bir sunucuya katılmak yeterlidir. Zahmetsiz kurulan bu bağlar, aynı zahmetle ve hızla koparılıyor. Günümüz gençlik kültürünün en yaygın pratiklerinden biri haline gelen **ghosting** (iletişimi hiçbir açıklama yapmadan aniden kesmek), tam olarak bu akışkanlığın bir sonucudur. Yüzleşmenin getireceği duygusal sorumluluktan kaçmak, bir insanı sessize almak ya da engellemek kadar kolaylaştı. Karşımızdakini gerçek bir insandan ziyade, ekranımızdaki bir profil olarak gördüğümüz an, ilişkileri tüketmek de bir o kadar sıradanlaşıyor. Peki, bu kadar kolay vazgeçebildiğimiz ilişkiler, içimizdeki yalnızlık hissini gerçekten dindiriyor mu?

Yeni Nesil Mahalleler ve Hayalet Gruplar

İnsan, doğası gereği bir topluluğa ait olma ihtiyacı duyar. Eskiden bu topluluk ihtiyacını fiziksel mahalleler, dernekler, veya sokaklar karşılardı. Bugün ise o sokakların yerini yüzlerce kişinin bir arada bulunduğu sunucular, gün boyu bildirim düşen gruplar aldı. Soru tam da bu noktada derinleşiyor: Günün her saati aktif olan, geyiklerin döndüğü, ders notlarının paylaşıldığı bu dijital alanlar gerçek birer mahalle mi? İlk bakışta müthiş bir dayanışma alanı gibi görünseler de, bu grupların büyük bir kısmı aslında birer **hayalet grup** olma adayıdır. Ortak çıkar, dönem ya da popüler bir konu bittiği an, o canım gruplar derin bir sessizliğe gömülür. Kimse gruptan çıkmaz ama kimse bir şey de yazmaz; gruptaki herkes birbirinin hayaleti haline gelir. Dijital mahalleler bize geçici bir aidiyet hissi sunar, ancak fiziksel bir mahallenin sunduğu o derin, karşılıksız ve sarsılmaz güven bağına kurmakta yetersiz kalır.

Çalışma Süresince Düşünebileceğiniz Bazı Sorular/Sorunlar

- Bir insanı hayatımızdan çıkarırken veya onunla iletişimi keserken ghosting yöntemine başvurmak, toplumsal olarak empati yeteneğimizi ve sorumluluk bilincimizi nasıl etkiliyor?
- Günde yüzlerce insanla etkileşimde olmamıza rağmen, kendimizi derin bir yalnızlık içinde hissetmemizin sebebi arkadaşlıklarımızın akışkan ve yüzeysel olması olabilir mi?
- Sizce gelecekte insan ilişkileri tamamen çıkar ve dönemsel ihtiyaç odaklı birer proje haline mi gelecek, yoksa insanlık yeniden o eski, katı ve uzun vadeli dostluk köprülerine geri dönecek mi?

4. Performans Toplumu ve Tükenmişlik

Sosyoloji, geçmiş yüzyıllarda insanları dışarıdan baskılayan, onları belirli kalıplara sokmaya zorlayan otoriter sistemleri (kurallar, yasaklar, katı kurumlar) incelerdi. Ancak günümüz dünyasında toplumsal baskı mekanizmaları radikal bir biçimde yön değiştirdi. Baskı artık dışarıdan, otoriter bir güçten gelmiyor; doğrudan bireyin kendi içinden doğuyor. Çağımızın en çarpıcı sosyolojik tahlillerine imza atan düşünür Byung-Chul Han, içinde yaşadığımız bu yeni düzeni **performans toplumu** olarak tanımlıyor. Bu toplumda yaşayan modern insan, artık dışarıdan bir patron tarafından sömürülen bir işçi değildir; daha iyisini başarmak adına kendi kendini gönüllü olarak sömüren, kendisinin hem patronu hem de kölesi olan bir performans öznesidir. Bu sürekli üretim ve kendini aşma çılgınlığının ulaştığı son durak ise kitlesel bir sosyolojik salgına dönüşen **tükenmişlik** sendromudur.

Her Anı Yatırıma Dönüştürme Kaygısı

Özellikle genç kuşak üzerinde hissettirilen en büyük sosyolojik baskılardan biri, her anın üretken ve verimli geçirilmesi gerektiği yanılığsıdır. İnternet kültürüyle birlikte küreselleşen durmaksızın çalışma ve çabalama kültürü, bireye sürekli olarak kendini geliştirmeyi, daha çok sosyal ağ kurmayı ve asla durmamayı öğütler. Bu durum, gündelik yaşamı adeta bir yarış pistine çeviriyor. Okunan bir kitaptan, yapılan spordan, izlenen bir filmde, hatta gidilen bir kamptan alınan saf keyif arka plana itiliyor; akıllarda hep aynı soru beliriyor: "*Ben bunu CV'me nasıl eklerim, bu bana gelecekte ne katacak?*" Her anı geleceğe yönelik bir sermayeye, bir başarı hikayesine dönüştürme kaygısı, şimdiki zamanı yaşamayı imkansızlaştırıyor. İnsan, kendi potansiyelini gerçekleştirmeye çalışırken, ironik bir şekilde o potansiyelin altında ezilmeye başlıyor.

Boş Durmanın Bir "Suç" Haline Gelmesi

Performans toplumunun en büyük başarılarından biri, dinlenme ve boş durma kavramlarının içini boşaltmasıdır. Eskiden dinlenmek, çalışmanın doğal ve hak edilmiş bir parçası, hatta bazen lüks bir ayrıcalık olarak görülürdü. Bugün ise hiçbir şey yapmadan koltukta oturmak ya da sadece gökyüzünü izlemek, zihnimize anında bir suçluluk duygusu tetikliyor. Sistem bize o kadar güçlü bir yetersizlik hissi aşıyor ki, dinlendiğimiz anlarda bile arka planda bir şeyleri kaçırdığımız, başkalarının bizden daha hızlı ilerlediği kaygısını yaşıyoruz. Dinlenmek bile ancak ertesi gün daha verimli çalışabilmek için yapılan bir optimizasyon süreci olduğunda meşrulaşıyor. Boş zamanın bu şekilde sömürülmesi, insanı kendi doğasına yabancılaştırırken, sürekli bir zihinsel yorgunluğa ve toplumsal bir depresyona kapı aralıyor.

Çalışma Süresince Düşünebileceğiniz Bazı Sorular/Sorunlar

- En son ne zaman "bunu da CV'me eklerim", "bu bana bir şey katar" ya da "bunu sosyal medyada paylaşırım" diye düşünmeden, sadece ve sadece canınız istediği için bir şey yaptınız?
- Sürekli daha iyi, daha başarılı ve daha donanımlı olma baskısı gerçek bir özgürleşme midir; yoksa insanın kendi kendinin gardiyanı olduğu yeni nesil bir sömürü düzeni mi?
- Günümüzde bir salgın gibi yayılan tükenmişlik hissi, bireysel bir psikolojik zayıflık ya da zaman yönetimi problemi midir, yoksa toplumsal yapının bizi zorladığı kaçınılmaz bir sosyolojik sonuç mu?

KAYNAKÇA

Performans Toplumu ve Tükenmişlik

- Han, B.-C. (2015). *The Burnout Society*. Stanford: Stanford University Press.
- Fisher, M. (2009). *Capitalist Realism: Is There No Alternative?*. Winchester: Zero Books.
- Rosa, H. (2013). *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. New York: Columbia University Press.

Akışkan Arkadaşlıklar

- Bauman, Z. (2003). *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds*. Cambridge: Polity Press.
- Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books.
- Han, B.-C. (2017). *In the Swarm: Digital Prospects*. Cambridge: MIT Press.

Dijital Rehavet:

- McCulloch, G. (2019). *Because Internet: Understanding the New Rules of Language*. New York: Riverhead Books.
- Turkle, S. (2015). *Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age*. New York: Penguin Press.
- Sartori, G. (1997). *Homo Videns: Televisione e post-pensiero*. Rome: Laterza. (İngilizce yaygın kullanımı: *Homo Videns: Television and Post-Thinking*)

Algoritma Sosyolojisi:

- Pariser, E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*. New York: Penguin Press.
- Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York: PublicAffairs.
- O'Neil, C. (2016). *Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy*. New York: Crown Publishing Group.

BELXİFL
GENÇLİK ÇALIŞTAYI

